

tenui ex aqua & melle. 4. vapores, suffitusque descripti, (866.) decocta diluentia, abstergentia, lenissime aperientia affiduo potanda, adhibeantur; simulque balnea crurum, pedumque, & larga vesicantia.

874. Ex his omnibus (820. ad 874.) ratio datur, cur pueris hic morbus, foeminisque rarior? ut & iis, qui laxae sunt structurae quoad solidorum fabricam cur vix accidat? Cur in his facile, & fere sponte, sanetur? contra in robustis exercitatisque corporibus? ex iisdem pariter liquet, hunc morbum fere fieri ex omni alio praegresso, antequam ex eo moriatur aeger: adeoque proximam mortis causam, & ultimum ferme omnium lethaliu morborum effectum, esse peripneumoniam.

PLEURITIS.

875. Pleuritis dicitur adesse, quando aeger laborat acuta, continua febre, (564. 567.) cum pulsu duro; dolore acuto, punctorio, inflammatorio, (382. No. 3.) in inspiratu valide aucto, in expiratu vel animae retentione leniori, mitiori pariter, ubi respiratio, immoto thorace, maxime ope abdominis fit; tussi fe-

re

re perpetua, dolorem magnum inferente, hinc suffocata.

876. Quoties una cum his symptomatibus sputa ex pulmone symptomatica prodeunt; dicitur *humida*; quando haec absunt, *sicca* vocatur.

877. Nulla est pars integumentorum interni thoracis, quam non aggreditur; tota ergo pleura, totumque mediastinum, hinc anterior, posterior, dextra, sinistra, superior, inferior, exterior, profundior pars aeque obsidetur hoc malo; sed inprimis latera.

878. Ubi autem ipsa membrana costas interne succingens doloris sedes, aut pars illa musculorum intercostalium internorum, *vera*; si autem altius intercostales musculi, *externi* inprimis, vel & his superiora laborant, *spuria* appellatur.

879. Adultos, sanguineos, lautius potos, pastosve, exercitatos valde, acidum raro eructantes, in morbos inflammatorios vergentes; verno tempore, maxime subito aestuante post acre gelu coelo; aut hyberno in acerrime frigido vento; infestat primario: tumque vocatur *idiopathica*.

880. At ex materie praegressi inflammatorii morbi mota, & in loca descripta (877. 878.) delata, exorta *symptomatica* dicetur,

881. Pro causa antecedente habet :
 1. omne id, quod inflammationi generanda cuicunque aptum. (375. ad 380.) 2. id, quod hanc causam generalem determinat in pleuram praecipue; quo pertinent maxime, natura aegri, intercostales arteriolas angustiores, magisque duras, habentis; morbus praecedens, qui reliquit dispositionem eadem proferentem, ut est scirrhus pleurae, callus, pulmo adnatus; &c. natura epidemici morbi praedominantis; aer frigidus, per angustas rimas violente actus in nudatum corpus, ex labore vel igne prius valde aestuans; potus gelidus subito, magno haustu ingestus in corpore simili; aer hyemali tempore borealis gelidissimus.
 3. *μετάπτωσις* materiae inflammatoriae, ichorosae, suppuratoriae, prius in toto, vel in aliqua parte, praedominantis, & dein quacunque causa huc depositae, ut in morbillis, variolis, tumoribus ulcerosis, ulceribus magnis, latis, subito evanescentibus, absorpta venis materie.

882. Historia haec, (875. ad 882.) decursus mox exponendus, (883. ad 907.) dissectio cadaverum pleuriticorum clare docent, eam esse inflammationem sanguineam (371.) in arteriolis locorum descriptorum, (877. 878.) ortam plerumque ex febre acuta praecedente.

883. Inde (881. 882.) perspicue deducitur mali historia: incipit cum appetitu ciborum saepe magno; frigore; horrore; debilitate; lassitudine; febre; procedit cum calore, sensim in aestum excrecente; siti; prostrato appetitu omni; dolore ab miti in acerbissimum tendente; respiratione valde laesa: viget cum febre violenta, sed minus manifesta ob respirationem coactam, & prae sensu doloris summi suffocatam; unde saepe turpiter fallitur Medicus: inde definit in varios eventus, pendentes ex pluribus causis, sed imprimis a diversitate mutationum inflammationis. (386. ad 393. 492 ad 500.) natura loci ubi malum est, (877. 878.) & consideratione harum circumstantiarum: prout partes plures 877. 878.) affectae simul; prout impetus circulantis liquidi violentior; (92. ad 102.) aut major malignitas ipsius morbi principis, (564. 567.) eo symptomata cuncta pejora; imprimis respirationis & pulsus vitia magis a naturalibus recedentia, ut & excretorum.

884. Exit in sanationem, alios morbos, vel in mortem.

885. In sanationem ope naturae, vel artis in initio, dum simplex adhuc morbus.

886. Sanatur auxilio naturae, vel resolutione

lutione benigna, vel coctione & excretionem mali.

887. Resolutione, si contingunt simul causae; (386. 401.) tumque benignitas symptomatum nihil agendum docet, nisi ut levi victu, blandissimis aperientibus, mollissimo fotu, malum levetur.

888. Coctione & excretionem causae sanatur, imprimis observatis hisce. 1°. quoties haemorrhoides debita copia liquidum aptum oportuno tempore fundunt; 2°. quoties urina copiosa, crassa, hypostatica, stranguriosa, subrubra cum albo sedimento fluxit cum levamine malorum ante quartum diem, qualis & siccam sanavit; 3°. si alvus materiem flavam biliosam ante quartum diem copiosam cum levamine ejejerit; 4°. si abscessus ichorosi, purulenti, fistulosi, diu manantes, ante sextum diem incepti, post aures, vel ad crura, prodierunt; (juxta 837. ad 843.) 5°. dolor lateris si transit ad humerum, manum, dorsum, cum stupore, dolore, gravitate illarum partium. 6°. si sputum ex parte liberale, levans sine coryza, copiosum, mox puriforme, album statim, vel ante diem quartum continuatum, vel a suppressione statim redeuns, inde enim nono vel undecimo die salus.

889. Ubi signa accurate observata docent,

cent, statum pleuritidis (875.) adesse modo descriptum (888.), tum Medico nihil mutandum, sed omnia continuanda incumbunt. Ergo neque venae sectio, neque evacuatio, vel mutatio alia instituenda. 1°. victu molli, tenui; animi, corporisque quiete; aere temperato calido, & humido; somno spontaneo, vel lenibus conciliato; medicamentis mollibus, tenuibus, levissime aperientibus; utendum, 2°. deinde evacuationi cuilibet singulari proficenti providendum: ergo in statu (888. N. 1.) anus fovendus molli, laxante, aperiente fotu; aut, si minus sic processerit, hircinorum applicatarum suctu. Si (888. No. 2.) observatur; statim fomenta similia renibus, perinaeo, hypogastrio apponenda; lenia diuretica aperientia danda; aer paulo minus calidus curandus; sudor, & aliae evacuationes, vitandae; blanda clysmata diuretica profunt. In casu vero (888 No. 3.), similia fomenta emollientia toti obvolvenda abdomini; clysmata laxantia injicienda alvo; victus laxans instituendus: ubi de novo quartus status (888. No. 4.) adest praevius (838.), & simul locus (839. 840 841.) innotuit, tum utendum memoratis (859. 860. 861.), & apertura facta suppuratoriis locum aliquamdiu apertum tenentibus: deinde in casu (888.

Aphor.

O

No.

No. 5.), praeter communia, partes, in quas dolor migrat, fovendae mollibus, calidisque, fricandae leniter, stimulantiae emplastris parumper attrahentibus. Denique in ultimo dato (888. No. 6.) tota res eadem ac in peripneumonia bona, adeoque omnia huc repetenda ex (850. 851.), & agenda.

890. Arte autem, sine alio morbo, sanatur pleuritis hac imprimis methodo: si pleuritis (875.) recens ante tertium diem finitum, magna ex symptomatibus validis (875. 883.) sicca (876.), in robusto, exercitato, sicco corpore, sine spe, vel praesentia (887. 888.); tum 1°. cita, larga, accelerato fluxu celeris, ex magno vase, per magnum vulnus, missio sanguinis instituenda, corpore quiescente, supino & respiratione, dum fluit, tussi, suspiriisque accelerata, loco affecto eodem tempore foto, & leniter perfricto; debet continuari in remissionem satis notabilem doloris, vel ad prima signa deliqui animi; debet repeti ex consideratione redeuntium denuo symptomatum, ad quae tollenda prima instituta fuit; crusta (384.) absens finem definit. 2°. statim adhibenda fomenta, balnea, tepefactoria, linimenta, emplastra, quae laxando, resolvendo, mitificando, avertendo, prodesse queant. vid. (395. No.

N°. 6. 398. N°. 3.) 3°. tum ea medicamenta danda, quae diluant, resolvant, laxent, mitigent, refrigerent, dolorem leniant, aut sopiant: quae calida, humida, magna copia, sorpta, & ad locum affectum determinata, juvant, & pro mutatis phaenomenis varia assumenda sunt, semper curando, ut eligantur illa, quae putredini adversissima. 4°. victu tenui, molli, refrigerante, antiphlogistico est opus. 5°. denique omne exsiccans, calefaciens, impetum augens, vitandum; ut calor aeris, solis, foci, lecti, victus, medelae.

891. Quae ipsa (890.) quamdiu continuando, vel repetenda sint, docet morbi pertinacia, remissio, atque in sanationem (888.) mutatio.

892. Abit in alios morbos dum 1. suppuratur locus inflammatus, quod futurum scimus α . ex signis generalibus (387. 402.) β . ex pertinacia doloris, tussis, febris, ultra quartum diem. V. absentia signorum resolutionis (887.), & sanationis (888.) δ . neglectu medelae requisitae (890.)

893. Ipsum vero apostema jam fieri, scitur ex signis communibus (405.), maxime hic ex horrore saepe recurrente sine causa, & signis datis (834. 835.) in peripneumonia, & tempore morbi: inde & factum cognoscitur, & quandoque sputo per pulmonem evacuat,

894. Abscessus vero ille pure proprio rumpitur, unde pus stillat in cava pectoris, ulcus novo pure facto & accumulato totum cavum replet; totum corpus consumit; id factum noscitur ex praegressis signis (892. 893.) duratione mali usque in decimum quartum diem; symptomatum subita remissione, & repentino reditu: inde Phthisis.

895. Ubi ergo per signa (892. 893.) novimus inflammatum abscedere, locus ante dolens notus per caustica erodendus, usque circiter ad pleuram incidendus, suppuratorii apertus servandus, ut materies extrorsum versa vi pulmonum a pleura caveat, ne fiat empyema: dein emolliendus, donec mundatio facta sit.

896. At vero si constat per signa (302. 394.) jam rupto apostemate pus formasse empyema, illico Thorax aperiendus (303. N°. 5.), pus educendum (303.), vulnus percurandum (304.) victu, & medicamentis.

897. In alium quoque morbum abit, scirrhuso, callosove, facto loco affecto, tum etiam pulmone pleurae jam adnato; quae ubi facta, oritur asthma, dyspnoea, tussicula sicca, imprimis a pastu vel motu corporis; ex quibus cognoscitur, si praesentia sint sine signis abscessus (893.),
vel

vel empyematis (896.) & inprimis si diu, sine magno mali incremento durant.

898. Cognitum hoc malum (897.) vel nullo remedio medicabile; vel tolletur vita duriore, labore, aere libero, rusticatione, equitatione forti, multumque repetita

899. In Gangraenam quoque talis inflammatio transit primo lateris, mox, vicinia loci, pulmonis (844.).

900. Quod malum (899.) vel ex vehementia pleuritidis, vel ex acri, aut putri materia concomitante simul, oritur.

901. Id vero futurum esse, & jam inchoari, praesagitur ex variis: si sputa purulenta subbiliosa, rotunda, purulenta subsanguinea, nigra fuliginosa, coenosa, foetida, strepitus in pectore multus cum vultu moesto, oculis rubro flavis, pulverulentis, caliginosis, si sputa initio varia; tum saepe tertio vel quinto die moriuntur. Si stertor, sputum nullum, vel difficile; pulsus languidus, urina flammea: si alvi fluor liquidus, foetidus, putridus, symptomaticus: si supervenit magna peripneumonia: si novus insultus priori succedit: si sanguis floridissimus effluit ex vena secta sine crusta inflammatoria (384.), licet ex largo vulnere, pleno saltu, puro vase exceptus sit: si sputum supprimitur dyspnoea

manente, vel aucta cum dolore, gravitate pectoris, pullu duro, parvo, celeri, calore magno; haec enim quinto die exacerbata septimo mortem inferunt: si urina praerubra, obscura, cum varia hypostasi, nec discreta, intra quatuordecim dies occidit: si hypostasis nigra vel furfuracea, citior mors: si initio mitis, quinto vel sexto die exacerbata, septimo & duodecimo periclitantur, raroque sanantur, nisi post quatuordecim dies: si dorsum, latus, humeri, cum rubore accenduntur cum angore summo, alvi fluxu viridi, & foetidissimo.

(901.) Si sicca ob defectum virium, ob dolorem summum, ob ineptitudinem materiae ad expulsionem, ob vasa nimis contracta & crispata, ob nimium usum calidorum, dolore simul vergente ad superiora: si lingua statim sicca, sordibus obsita, livida, nigra, cum bulla nigra: si horum signorum singula, vel plura simul, eveniunt, plerumque morbus ex se lethalis, non facile sanandus, sed ut plurimum gangraena loci in latere, & vicino in pulmone, necat.

902. Quando autem haec signa (901.) jam imminere id malum (899.) designant, statim uno impetu summa remedia tentanda sunt, nec vitae auxilio, nec leviori fidendum medelae, modo aliquae vires supersint,

903.

903. Ergo hoc casu (902.) statim cru-
stae ferro ignito in loco affecto profunde
inurantur, dein fortibus emundantibus
obducantur, & penetrantissimis fomentis
calescant asidue; tum fortia diluentia, a-
perientia, antiseptica, sudorifera, larga
copia hauriantur. His enim, si ullis, le-
nietur mali saevities.

904. Sed si causa inflammatoria vehe-
mentissima summa crearit symptomata
pleuritica, nec auxilio naturae (887. 888.),
nec remedio ulli antipleuritico (890. 903.)
cedentia, & haec dein subito, sine causa
tolluntur, quatenus ab inflammatione pen-
debant, manente pulsu parvo, celeri, in-
termittente, respiratione celeri, parvaque
sudore frigido, constat Gangraenam jam
occupasse loca inflammata. Hinc delirium
breve, statimque mors, maxime si simul
lividus thoracis color: quod idem fit, si
ille, qui sputum subbiliosum excreat, do-
lore levatur sine ratione, tunc enim pari-
ter lethalis insania, mortis ex gangraena
nuncia, adest.

905, In mortem exit ipsa Pleuritis tunc,
quando tam vehementes causae ejus, ut
dolor productus omnem motum thoracis
supprimens brevi creet, impedito sanguinis
trajectu, peripneumoniam lethalem (848.)
quam brevissime.

906. Hinc liquet, cur omni saeviori pleuritidi peripneumonia superaccidat? cur senibus, puerperis, gravidis, plerumque lethalis? cur thoracis per fasciam adstrictio adeo dolorem levet, ut morbum tolerabilem reddat?

P A R A P H R E N I T I S.

907. Si morbus pleuritidi similis occupat eam membranae Pleurae partem, quae diaphragma ambit, vel & ipsum Septum medium, oritur morbus dirus quem Paraphrenitidem appellant.

908. Qui longe frequentior, quam vulgo quidem censetur, licet praesens saepe ignoretur, negligatur, vel alterius morbi titulo tractetur.

909. Cognoscitur ex febre acutissima, continua; dolore inflammatorio loci intolerabili ob membranas nervosas; qui dolor immaniter augetur in inspiratione, tussi, sternutatione, repletione stomachi, nausea, vomitu, compressu abdominis in alvo, vel urina reddendis; respiratione hinc sublimi, parva, celeri, suffocativa, quiescente abdomine, solo thorace peracta; delirio perpetuo; hypochondriorum introsum revulsione; risu sardonio; convulsione; furore; gangraena,

910.